

Тетяна Безверхнюк, Тетяна Сивак

ПУБЛІЧНА СФЕРА ЯК ЗОНА АРТИКУЛЯЦІЇ ТА БАЛАНСУ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті на основі аналізу взаємовідносин громадянського суспільства і держави розкрито тенденцію розвитку публічної сфери в Україні як зони артикуляції публічних інтересів.

Ключові слова: публічність, публічна сфера, громадянське суспільство, представництво інтересів, соціальний механізм державного управління, публічні інтереси.

постановка проблеми

➤ Сполучення інтересів інститутів влади і структур громадянського суспільства, що й формує публічну сферу, відбувається в багатьох галузях суспільного життя: соціально-економічній, громадянсько-правовій, політичній. Специфічною особливістю публічної сфери є те, що у відкритому співставленні поглядів відбувається «притирання» різних груп інтересів і в діалозі з державною владою формується громадянська позиція.

У публічній сфері: формується суспільна думка; відбувається обговорення соціально-політичних проблем; реалізація суспільних інтересів; здійснюється вплив різноманітних організацій, що представляють приватні інтереси, на державну політику; відбувається взаємодія суспільних інтересів громадян і публічної політики держави, ефективність якої залежить від готовності населення до формування структур громадянського суспільства – від активності різних організацій залежить їх міра впливу на державні органи з метою реалізації суспільних інтересів; забезпечується вплив суспільства на владу, що є важливим атрибутом демократії. Отже, публічна сфера – це зона збереження балансу між інтересами суспільства в цілому та інтересами окремих інститутів і секторів громадянського суспільства зокрема.

аналіз останніх досліджень і публікацій

➤ В існуючих традиціях соціальної та політичної думки поняття, що включають слово «публічний» «публічний простір», «публічна сфера», «публічний інтерес» тлумачаться по-різному. І. Вайнтрауб визначив чотири основних способи використання цих понять [13]: ліберально-економічна модель, що пов'язана з аналізом «публічної політики», де «публічне» розглядається як сфера державної політики і управління та протиставляється «приватному» сектору ринкової економіки; підхід, пов'язаний з так званими республіками добродетності (republican virtue), де «публічна» сфера розглядається в термінах громадянського і політичного суспільства, аналітично відмежованого як від ринку, так і від адміністративної держави; підхід, що пов'язує «публічну» сферу зі спілкуванням – люди зустрічаються і взаємодіють в публічному просторі, вивчають культурні практики, правила і конвенції, що структурують суспільне життя; тенденція в економічній історії, де відмінність між «приватним» та «публічним» розуміється у межах відмінностей між сім'єю, економікою домогосподарства (приватним) та ринковою економікою (публічним), а «публічна сфера» тлумачиться під кутом зору гендерної політики й обмежується «світом поза домашніми стінами».

На межі ХХ–ХХІ століття поняття «публічна сфера» стало одним з ключових при аналізі проблем і перспектив формування громадянського суспільства. Підґрунтям цього підходу є запропонована Ю. Хабермасом теорія комунікативної дії та шість нормативних умов функціонування публічної сфери [12].

До вітчизняного та російського політологічного і державно-управлінського ужитку термін «публічна сфера» увійшов нещодавно та має кілька тлумачень [2, 5, 7, 8]. Найчастіше

© Безверхнюк Т.М., Сивак Т.В., 2010.

під публічною сферою мається на увазі та галузь, у межах якої реалізуються відносини між громадянським суспільством, як системою здебільшого горизонтально побудованих структур, що слугують для формування та захисту групових інтересів, і політичною владою, її юридичними, силовими й адміністративними інститутами.

Виділені невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття.

Публічність – загальний принцип державного управління, який означає відкритість та прозорість функціонування виконавчої влади, забезпечує зв'язок її органів та посадових осіб із суспільством, громадянами. Основною ознакою «публічності» є наявність публічного інтересу як сумарного, узагальненого соціального інтересу в кожній із сфер – економічній, соціальній та інших.

Публічна сфера суспільного життя – це сфера загальних інтересів всіх громадян, суспільства в цілому. Носієм цих загальних інтересів, за визначенням, є публічна влада, що відокремлена від суспільства та організована як держава. Остання, як відомо, має тенденцію «відриватися» від суспільства та бюрократизуватися, втрачаючи щоденний зв'язок з «життєвим світом» – головним джерелом суспільної енергії. Громадянське суспільство – це простір, де артикулюється усе різноманіття інтересів, які протистоячи одне одному та співстваряючись, впливають на владу, примушуючи її прислуховуватися до голосу суспільства, враховувати різні інтереси, шукати шляхи і засоби їх задоволення.

Безумовно, взаємовідносини громадянського суспільства і держави потребують інституалізації, модель якої не може бути подібною державній інституалізації. В цих умовах ключового значення набуває розвиток публічної сфери. Саме вона як арена широкого суспільного дискурсу дозволяє артикулювати всю багатоманітність існуючих у суспільстві інтересів і, разом з тим, дозволяє вести публічний діалог суспільства з державою.

➤ Мета статті – дослідити тенденцію розвитку публічної сфери в Україні як зони артикуляції публічних інтересів.

виклад основного матеріалу

➤ Розвиток публічної сфери неможливий без формування зрілого громадянського суспільства. Проте, публічну сферу не можна ототожнювати з громадянським суспільством, так як саме тут має відбуватися діалог суспільства з владою за принципом підтримки одне одного – громадянське суспільство не спроможне без сильної держави задовольнити значну частину вимог суспільства, а держава повинна бачити в громадянському суспільстві його специфічну роль в становленні демократії. Публічна сфера – це зона збереження балансу між інтересами суспільства в цілому й інтересами окремих інститутів та секторів громадянського суспільства зокрема.

Категорія «громадянське суспільство» може бути визначена і розкрита тільки в межах більш загальної системи координат взаємовідносин «приватного» і «публічного», та набуває свого змісту лише у співвідношенні з «державою».

Життя людини відбувається в континуумі приватних інтересів. Вони складають реальне середовище буття людини, «життєвий світ» (lifeworld), за визначенням Ю. Хабермаса [11]. У сфері реальної життєдіяльності генерується ініціатива, самоорганізація, що спрямовує людей до суспільних дій, солідарності та боротьби, співробітництва та конкуренції. Енергія суспільної самодіяльності, за визначенням відомого російського науковця Ю. Красіна [5], – це суть визначення громадянського суспільства, відносно до якого найбільш розповсюджене структурне визначення цього поняття як сукупності недержавних асоціацій за інтересами, що має вторинний характер, оскільки ця дефініція означає не суть, а форми суспільної самодіяльності громадян.

Паралельно з приватною, існує публічна сфера суспільного життя, сфера загальних інтересів всіх громадян, суспільства в цілому. Носієм цих загальних інтересів, за визначенням, є публічна влада, що відокремлена від суспільства та організована як держава. Громадянське суспільство – це простір, де артикулюється усе різноманіття інтересів, які протистоячи одне

мета

одному та співставляючись, впливають на владу, примушуючи її прислуховуватися до голосу суспільства, враховувати різні інтереси, шукати шляхи і засоби їх задоволення.

Таким чином, сутність проблеми взаємовідносин громадянського суспільства і держави полягає в мобілізації соціальної енергії приватної сфери та пошуку каналів її передачі у публічну владу. Тобто, це питання про те, як перетворити приватних осіб в громадян, які зайняті не лише власними специфічними інтересами, але скрізь призму цих інтересів активно беруть участь в національному дискурсі з приводу загальних справ; тим самим вони впливають на владу, примушуючи публічну політику акумулювати життєві інтереси та творчу енергію суспільства [3].

З об'єктивної потреби у регулюванні багатоманітності приватних інтересів вибудовується держава як орган вираження загального інтересу. Виражаючи ті приватні інтереси, які не попали в орбіту державної політики або не враховуються нею, громадянське суспільство тим самим опонує державі. Проте сутність цього опанування полягає не в тому, щоб «анігілювати» публічну владу, а в тому, щоб примусити її звернути увагу на ці інтереси та виразити їх в публічній політиці. Громадянське суспільство структурує приватні інтереси. Чим більш чітко вони структуровані, тим сильніше громадянське суспільство і тим міцніше його вплив на формування публічної політики¹. Разом з тим важливо мати на увазі, що на основі тільки групових інтересів громадянське суспільство ще не складається. Логіка розвитку цих інтересів неоднозначна. Вона може привести як до громадянського суспільства, так і до корпоративного суспільства, де приватні інтереси домінують над публічними. Гегель в «Історії філософії» наголошував, що громадянське суспільство формується тоді, коли приватні інтереси поєднуються з публічними.

Безумовно, відносини громадянського суспільства і держави потребують збалансування і врівноваження. В силу динаміки інтересів та потреб, що не вкладаються у встановлені норми, процедури і ритуали, у взаємовідносинах суспільства та держави завжди існують протиріччя.

Межа між цими двома інститутами проходить по лінії приватного та публічного. Коли вони не стикаються, виникають дестабілізуючі розриви між громадянським суспільством і державою. У тому, що громадянське суспільство формується з безкінцевої різноманітності приватних інтересів, сховано його багатство та одночасно й обмеженість. Воно не може бути інтегратором суспільного життя і виразником публічного інтересу, тобто виконувати владні функції. Адже роль громадянського суспільства не в тому, щоб виконувати функції влади, а щоб впливати на неї та на весь процес формування публічної політики, артикулюючи та відстоюючи всю багатоманітність приватних інтересів. Цей вплив і суспільний контроль за владою в основному здійснюється: по-перше, забезпеченням прозорості діяльності органів влади; по-друге, реальною можливістю для всіх громадян публічно і вільно висловлювати власну думку стосовно всіх аспектів цієї діяльності [5].

Одним із найважливіших інститутів державного управління, яке завжди пов'язане з суспільством і відображає його запити, є система представництва інтересів. За її допомогою в межах соціального механізму здійснення державного управ-

ління відбувається корекція і формування державних рішень, що враховують інтереси тих, кого вони торкаються. В цілому вона зорієнтована на дотримання балансу інтересів. Саме через систему представництва інтересів як громадян, так і організованих груп, які діють в рамках формальних і неформальних відносин, відбувається вплив суспільства, економічного і соціального середовища на державне управління.

Гарантування та забезпечення реалізації публічних інтересів в демократичних державах реалізується через соціальний механізм державного управління.

У сучасній літературі поняття соціального механізму визначають як сукупність прийомів і технологій реалізації соціальних цілей, досягнення певних результатів, задоволення суспільних (публічних) та індивідуальних (приватних) інтересів [4].

Соціальний механізм державного управління, за визначенням Г. Атаманчука, – це сукупність і логічний взаємозв'язок соціальних елементів, процесів і закономірностей, через посередництво яких суб'єкт державного управління «схплює» потреби, інтереси і цілі суспільства в управлінських впливах, закріплює їх у своїх управлінських рішеннях і діях і практично втілює їх у життя, спираючись на державну владу [1].

Суспільні потреби в управлінні проявляють себе передусім як управлінські інтереси людей, їх спільностей, в цілому суспільства. Інтереси спонукають людей до осмислення змісту і структури державного управління, до практичної участі у формуванні його механізмів і реалізації завдань, або до використання управління з метою забезпечення своїх потреб.

Отже, соціальний механізм здійснення державного управління, що акумулює інтереси і потреби суспільства з метою вибору адекватних засобів і методів їх реалізації, узагальнено і дещо спрощено може бути виражений через такий опосередкований державою ланцюг:

«потреби інтереси цілі рішення дії результати».

Саме у такому послідовно взаємопов'язаному і логічно поєднаному ланцюгу суспільних елементів відбувається формування і реалізація державного управління.

Держава, виходячи із власної функціональної природи, здійснює заходи щодо реалізації публічного інтересу безпосередньо шляхом власної діяльності (діяльності уповноважених компетентних органів), або шляхом встановлення нормативних приписів, обмежень, заборон, регламентуючих діяльність суб'єктів правових відносин. Прийнято вважати, що органи публічної влади діють у публічних інтересах.

З точки зору сучасної філософії та соціології, публічний інтерес визначається як відношення соціальних суб'єктів до оточуючої дійсності, зумовлене положенням цих суб'єктів, яке включає в себе їх потреби, шляхи і засоби задоволення цих потреб.

Як загально-правова категорія, публічний інтерес визначається як [9]:

- визнаний державою і забезпечений правом інтерес соціальної спільноти, задоволення якого є умовою і гарантією її існування та розвитку;
- сукупність суспільних інтересів, визнаних державою, внаслідок усвідомлення їх як об'єктивно існуючих явищ;
- життєво необхідний стан великих соціальних груп (включаючи суспільство в цілому), обов'язок щодо реалізації (досягнення, збереження і розвитку) якого покладене на державу;
- відображений та належним чином закріплений правовою нормою інтерес суспільства (або домінуючої його частини), обов'язок щодо реалізації, забезпечення та охорони якого покладений на державу.

На думку класика публічного права Ю. Тихомирова [10] публічний інтерес означає інтерес сукупності (населення, людей), але визначити зміст і межі дії публічного інтересу дуже складно, оскільки, по-перше, складно забезпечити вичерпну повноту і точність його вираження з пізнавального погляду; по-друге, суперечливість і динаміка розвитку політичної й економічної сфер, багатофакторність впливу, рухливість сус-

¹ Слабкість громадянського суспільства в Україні найбільше пояснюється тим, що приватні інтереси не структуровані. Так званий середній клас «рухнув» разом з фінансово-економічною кризою 2009–2010 рр., так як не мав глибокого коріння – підприємницькі організації більше виражають інтереси олігархічних груп, ніж національні інтереси вітчизняного капіталу в цілому; інтереси найманої праці також слабо структуровані як соціально, так і організаційно.

пільної поведінки ускладнюють виявлення параметрів публічного інтересу. Науковець визначає три види публічного інтересу: державний, територіальний, суспільний.

Державний інтерес є різновидом публічного інтересу, носієм якого виступає держава в особі відповідних державних органів. Необхідність окремого виділення державних інтересів у структурі публічних інтересів пояснюється:

- по-перше, тим, що повна відповідність суспільних та державних інтересів – це ніколи не досяжна мета, а лише певний ідеал, оскільки відносини «держава–суспільство» завжди включають у себе певні протиріччя;
- по-друге, держава як організація політичної влади у суспільстві у певних випадках віддзеркалює не чийсь певні інтереси (суспільства, його прошарків, окремих територіальних громад або правлячої верхівки), а свої власні, сформовані на основі більш-менш збалансованого врахування, гармонізації інтересів різних соціальних груп, без чого держава не здатна здійснювати функцію організатора суспільного життя.

У низці статей Кримінального кодексу терміни «державний інтерес», «інтерес держави» вживаються як такі, що відрізняються від термінів «суспільний інтерес» (ст. 36) та «громадський інтерес» (ст. 356, 359, 364, 365, 367). Також слід зазначити, що можливість існування державних інтересів визнана Конституційним Судом України, який у своєму рішенні від 8 квітня 1999 року (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді) також вказав на принципову відмінність інтересів держави від інтересів інших учасників суспільних відносин*.

Регіональний і місцевий публічний інтерес – це два рівня територіального інтересу, які формуються на підґрунті інтересів громадян, що складають територіальну спільноту відповідного рівня, та суб'єктів господарювання, які функціонують використовуючи ресурси даної території (трудові, земельні, водні тощо).

Територія громади є базою для об'єднання індивідуальних і корпоративних інтересів, на основі яких формуються місцеві інтереси.

Територія регіону, що складається з територій громад, є платформою об'єднання індивідуальних, корпоративних і місцевих інтересів, на основі яких формуються регіональні інтереси.

Рівень локалізації інтересів залежить від розподілу функцій управління і повноважень між регіональними органами державної влади та органами місцевого самоврядування, які є виразниками інтересів територіальної спільноти – задоволення інтересів громадян та юридичних осіб з приводу формування, розподілу та використання доходів

Згідно з Конституцією України, носієм територіального інтересу є органи місцевого самоврядування. Так, відповідно до ст. 140, місцеве самоврядування є правом територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Регіональні інтереси реалізуються у межах державної регіональної політики, що являє собою сукупність регулюючих норм і заходів, спрямованих на забезпечення умов для відтворення економічного, соціального, екологічного та демографічного потенціалів території з метою підвищення рівня та якості життя населення у відповідності з державними стандартами. Нормативно-правове забезпечення реалізації територіальних інтересів здійснюється регіональними органами влади шляхом видання відповідних регуляторних актів.

---

* Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Вишого арбітражного суду України та Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень статті 2 Арбітражного процесуального кодексу України від 8 квітня 1999 року (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді).

Під суспільним інтересом розуміються спільні інтереси, які можна розглядати як узагальнення особистих та групових інтересів, без задоволення і реалізації яких, з одного боку, неможливо реалізувати приватні інтереси осіб, а з другого – неможливо забезпечити цілісність, стабільність та нормальний розвиток суспільства в цілому.

На думку фахівців з фінансового права, не всі суспільні інтереси набувають ознак публічності і стають різновидом публічного інтересу, що регулюється публічними галузями права, а лише ті з них, які отримали визнання держави або органів місцевого самоврядування. Задоволення суспільних інтересів, які не набули публічного характеру (не знайшли свого відображення в законах та інших нормативно-правових актах, де держава бере на себе обов'язок визначати конкретні джерела та правила фінансування таких потреб), відбувається за рахунок власних коштів членів відповідних суспільних об'єднань [6].

Одним із основних публічних суспільних інтересів є інтерес громадян в отриманні соціального захисту та соціального забезпечення, що гарантується ст. 46 Конституції України. Легітимними носіями суспільного публічного інтересу є фонди обов'язкового соціального страхування як інституції, яким надано повноваження та на яких покладено функції з утворення, розподілу (перерозподілу) і використання фондів коштів, за рахунок яких фінансуються визнані державою соціальні програми – Пенсійний фонд України, фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, фонд соціального захисту інвалідів (державний бюджетний фонд). Ще одним видом публічного фонду соціального призначення є Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, кошти якого є державною власністю.

Аналізуючи взаємовідносини між суспільством та державою, можна зауважити, що інтереси держави можуть повністю збігатися, частково збігатися або ж не збігатися із суспільними інтересами. Не беручи до уваги випадки, коли під гаслом «державні інтереси» насправді розуміють чийсь групові, корпоративні інтереси, належить констатувати, що держава, як організація політичної влади домінуючої частини населення у соціально неоднорідному суспільстві, у своїй діяльності досить часто враховує інтереси не усього суспільства, а саме його домінуючої частини. А інтереси останньої не завжди тотожні інтересам суспільства в цілому.

Так, для прикладу розглянемо дисбаланс відносин між центром та регіонами, як результат незбіжності їх інтересів на регіональному рівні.

Зміст інтересів центру на регіональному рівні сфокусований у двох основних напрямках:

- вертикальний напрям – підтримка субординації по вертикалі, централізований контроль над політичними інститутами і процесами регіонального рівня задля збереження єдності та територіальної цілісності держави, що реалізується через застосування політико-адміністративної сили, заснованої на ресурсах влади й управління;
- горизонтальний напрям – підтримка міжрегіональної стабільності та зменшення соціально-економічної й політичної контрастності на підґрунті ідеологічної влади через вертикальний фінансово-економічний ресурсний потік та перерозподіл компетенцій.

Основний зміст регіонального інтересу полягає в отриманні конкретних (насамперед, фінансово-економічних) компетенцій у сфері економіки, культури тощо, які, на думку регіональної спільноти, дозволяють реалізувати її унікальність та значимість. Регіональні інтереси – це деякі власні уявлення регіональної спільноти про найкраще для неї становище та засоби його досягнення. Зауважимо, що деякі з них збігаються з загальнодержавними інтересами, інші – з місцевими, але зазначені інтереси не є власне регіональними. За них можна вважати тільки ту частину інтересів населення регіону, що не виходять своїм змістом за межі конкретного регіону.

Отже, підсумовуючи зазначимо наступне. Основною ознакою «публічності» є наявність публічного інтересу як сумарного, узагальненого соціального інтересу в кожній із сфер – економічній, соціальній та інших. Основним індикатором публічності є здатність до колективної дії, що заснована на артикуляції загальних інтересів приватних осіб через механізми соціального партнерства.

Публічна сфера – простір, у межах якого реалізуються відносини між громадянським суспільством як системою здебільшого горизонтально вибудованих структур, які слугують для формування та захисту групових інтересів, і політичною владою, її юридичними, силовими й адміністративними інститутами. Специфічною особливістю публічної сфери є те, що у відкритому співставленні поглядів відбувається «притирання» різних груп інтересів і в діалозі з державною владою формується громадянська позиція.

Література.

1. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Г. В. Атаманчук. – [изд. 4-е, стер.]. – М. : Омега-Л, 2006. – 584 с.
2. Бубнис Г. Проблемы модернизации публичного (государственного) управления / Г. Бубнис, В. Смальскис // Теория та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI «Магістр», 2008. – Вип. 2. – С. 30–33.
3. Волков В. Формы общественной жизни: публичная сфера и понятие общества в Российской Империи : Дис. ... к. социол. н.: 22.00.00 : Кембридж, 1995. – 192 с.
4. Державне управління: основи теорії, історія і практика : [навч. посібн.] / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній, М. М. Іжа, Г. І. Арабаджі / за заг. ред. Надолішнього П. І., Бакуменка В. Д. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. – 394 с.
5. Красин Ю. А. Публичная сфера и публичная политика в российском измерении // Публичная политика в России: По итогам российско-канадского проекта «Университет Калгари – Горбачев Фонд». – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 193 с.
6. Нечай А. А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків : [монографія] / А. Нечай. – Чернівці : Рута, 2006. – 264 с.
7. Политико-административное управление : учеб. / под общ. ред. В. С. Комаровского, Л. В. Сморгунова. – М. : Изд-во РАГС, 2004. – 496 с.
8. Рабінович П. М. Приватне й публічне у природному праві та українському законодавстві // Юридична Україна. – 2004. – № 6. – С. 30
9. Сивий Р. Б. Соціально-філософські проблеми розмежування приватних і публічних інтересів як підстави дихотомізації структури позитивного права / Р. Сивий // Проблеми філософії права. – 2005. – Т.3. – № 1–2. – С. 73–84.
10. Тихомиров Ю. А. Публичное право : [учебник] / Ю. Тихомиров. – М. : Изд-во БЕК, 1995. – 496 с.
11. Хабермас Ю. Отношение между системой и жизненным миром в условиях позднего капитализма // Теоретическая социология / Под ред. С. Баньковской. – М.: Книжный дом «Университет», 2002. – Т. 2. – 403 с.
12. Habermas Jurgen. The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society, Trans; by T. Burger, Polity Press, Cambridge, 1989. – P. 47–72.
13. Weintraub Jeff. Varieties and Vicissitudes of Public Space / In: *Metropolis: Center and Symbol of Our Times*, Ed. by Ph. Kasinitz, New York University Press, New York, Forthcoming, 1995. – P. 31–13.

УДК 070(44)

Антоніна Бондарева

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДРУКОВАНИХ ЗМІ ТА МЕТОДИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ГАЗЕТ У ФРАНЦІЇ

У даній статті досліджені тенденції розвитку друкованих засобів масової інформації у Франції, які переживають економічну кризу. Розглянуті існуючі методи державної підтримки газет, які в умовах демократичного суспільства є інструментом, що забезпечує право громадян на здобуття повної та об'єктивної інформації, на плюралізм думок, що гарантовано державою. Досвід Франції може бути використаний при створенні механізму регулювання діяльності друкованих ЗМІ в Україні.

Ключові слова: демократія, плюралізм думок, концентрація засобів масової інформації, медіакратія.

З отриманням Україною незалежності почався політичний розвиток нової держави, пов'язаний з подоланням авторитарного режиму, рухом до ліберальних і демократичних цінностей. Головна увага приділяється процесам, пов'язаним з поширенням і затвердженням демократичних принципів, проблемі впровадження моделей і механізмів демократизації. Важливу роль в цьому процесі займають друковані засоби масової інформації.

Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» оголосив ЗМІ вільними і заборонив цензуру. Разом з цим існує економічна залежність державних та комунальних засобів масової інформації від засновників, в ролі яких виступають органи влади. Наявність такої залежності де-факто накладає деякі обмеження на свободу слова і призводить якщо не до прямої цензури, то до самоцензури. Тому останнім часом стає актуальним питання про роздержавлення засобів масової інформації.

Даний процес, перш за все, має на увазі припинення фінансування ЗМІ з бюджетів відповідних рівнів. Це ставить під загрозу сам факт існування даних видань. ЗМІ будуть вимушені шукати інші джерела фінансування, якими можуть стати комерційні структури або політичні партії. Не виключено, що українські державні і комунальні ЗМІ після роздержавлення можуть опинитись в руках іноземних громадян, що володіють крупними медіакорпораціями. Чи приведе цей сценарій до поставленої мети – забезпечення свободи слова?

Автор вважає за необхідне досконало вивчити світовий досвід функціонування друкованих ЗМІ, тенденції у сфері мас-медіа. У даній статті детально вивчений стан мас-медіа Франції – країни з великим досвідом державного управління в інформаційній сфері.

Цьому питанню присвячені роботи багатьох авторів. Зокрема, історичний аспект розвитку французької газетної преси та її сьогодення став об'єктом дослідження О. Мелещенко, Б. Чернякова [7]. Історію розвитку регіональної преси Франції, її складний сучасний етап, викликаний економічною кризою, вивчив Ю. Соломонов [13].

Стан і тенденції розвитку інформаційного ринку Франції, а також вплив світових процесів на ЗМІ даної держави стали об'єктом дослідження Л. Шарончикової [15; 16; 17]. Дослідниця також вивчила стратегії французьких щоденних газет, що переживають економічну кризу у зв'язку із зростаючою конкуренцією в умовах розвитку нових інформаційних технологій і появою безкоштовних інформаційних видань [18].

Загрози небаченої концентрації в медіа-сфері, зокрема Франції, стали об'єктом дослідження О. Зернецької [3]. Історіографічні аспекти розвитку сучасних медіакорпорацій світу проаналізував В. Малінін, який приділив увагу і транс-